

Gamtos tyrimų centras

GAUTA

Panevėžio miesto savivaldybės priimamasis

201... 8-07-18

Nr. 20-2694(4.10-)

Interesantų aptarnavimo specialistė

Salvinija Kalėdė

**Buveinės tinkamumo šermuonėliui įvertinimas būsimos Šiaurinės gatvės
(nuo Pramonės g. iki Smėlynės g.) teritorijoje Panevėžio mieste**

Ataskaita

Darbą atliko
Vyriaus.m.d. Linas Balčiauskas
Biol. Vitalijus Stirke

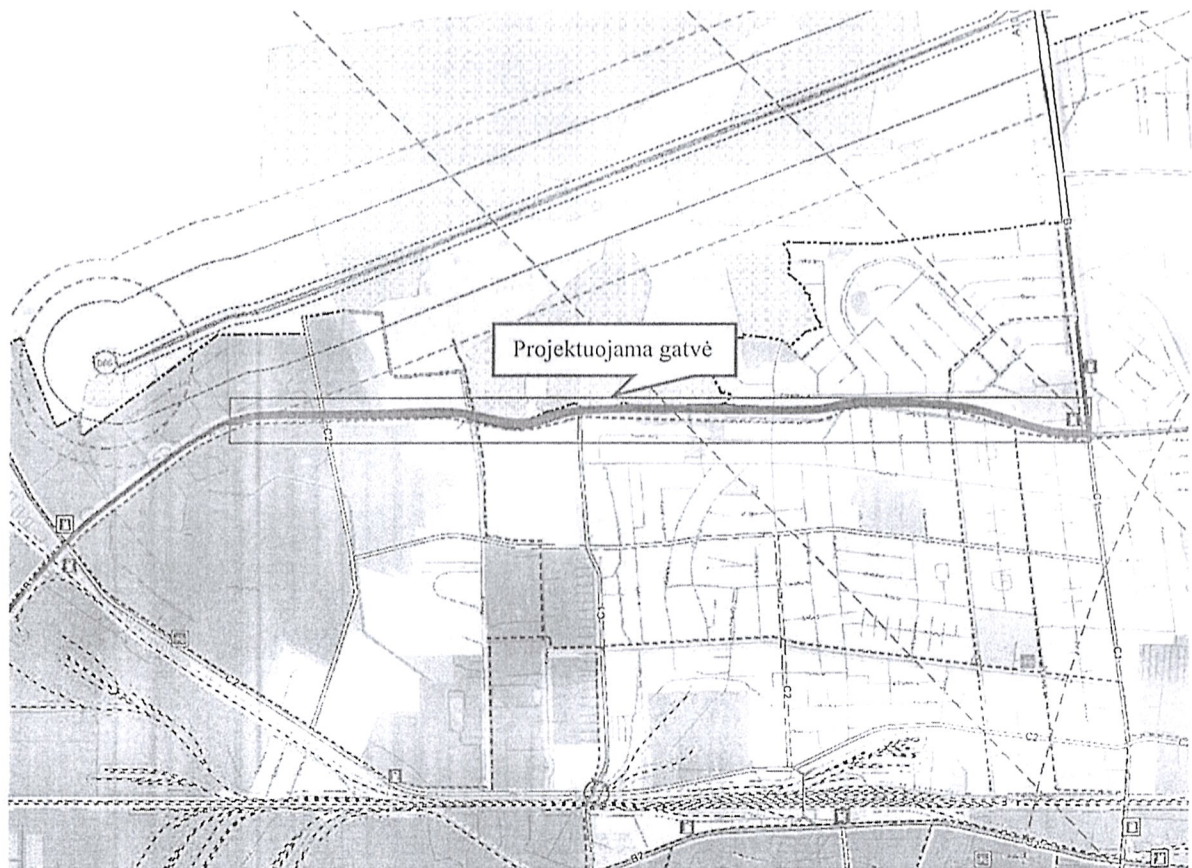
Vilnius 2018

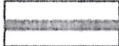
Turinys

Pagrindas darbui atlikti.....	3
Šermuonėlio biologija, ekologija ir dabartinė rūšies būklė Lietuvoje.....	4
Buveinės tinkamumo įvertinimas būsimos Šiaurinės gatvės (nuo Pramonės g. iki Smėlynės g.) teritorijoje Panevėžio mieste	6
Išvada	11

Pagrindas darbui atlikti

Darbas atliktas remiantis Panevėžio miesto savivaldybės administracijos skelbtu pirkimu, VSTT prie LR AM raštu „Dėl tarnybinės pagalbos“ Nr. (28.5)-A4-3681 ir Panevėžio miesto gatvės (būsimos Šiaurinės) dalie (nuo Pramonės g. iki Smėlynės g.) statybos projektavimo užduoties statybos vietos schema (1 pav).

 Projektuojama Panevėžio miesto gatvės (būsimos Šiaurinės) dalis (nuo Pramonės g. iki Smėlynės g.)

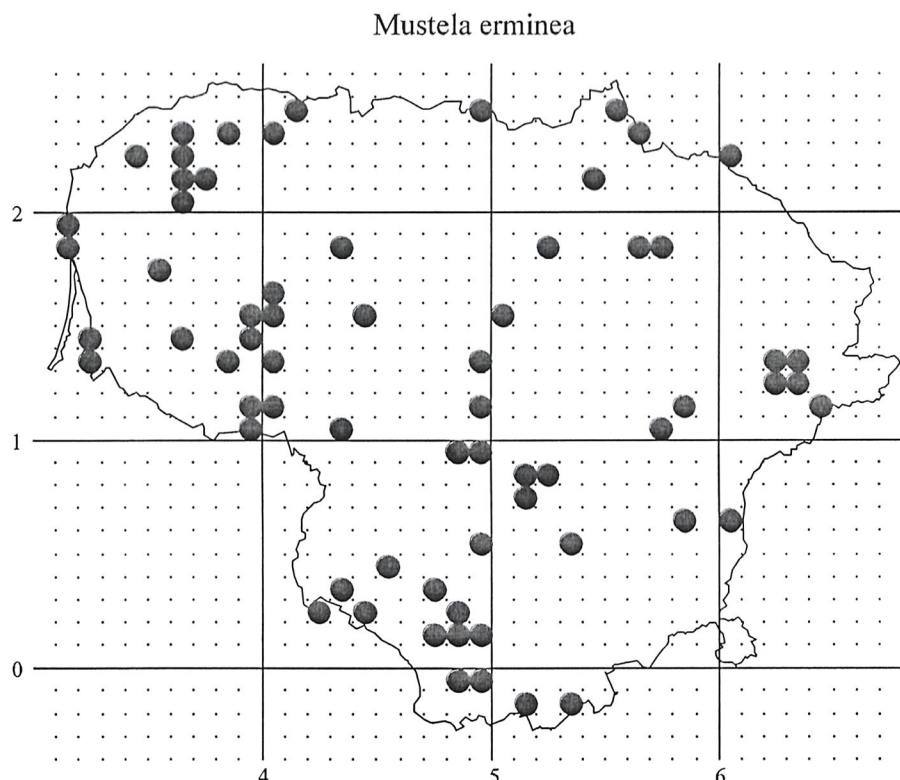
1 pav. Panevėžio miesto gatvės (būsimos Šiaurinės) dalie (nuo Pramonės g. iki Smėlynės g.) statybos projektavimo užduoties statybos vietos schema

Darbo tikslas

Įvertinti šermuonėlio gyvenimo tikimybę ir buveinės jam tinkamumą nurodytoje teritorijoje

Šermuonėlio biologija, ekologija ir dabartinė rūšies būklė Lietuvoje

Šermuonėlis (*Mustela erminea* Linnaeus, 1758) aptinkamas centrinėje ir šiaurinėje Europos dalyse, Azijoje, šiaurinėje Šiaurės Amerikos dalyje, šiaurrytinėje Grenlandijos dalyje. Lietuvoje iki 2000 metų m. buvo plačiai paplitęs, bet nedažnas (2 pav.). Paskutinįjį dešimtmetį dažniausiai stebėtas pietvakarių Lietuvoje (Viešvilės rezervate ir jo apylinkėse, Nemuno deltoje), ir vos keliose vietose vakarinėje, centrinėje ir pietinėje šalies dalyse.

2 pav. Šermuonėlio radavietės Lietuvoje iki 1999 m. (Balčiauskas ir kt., 1999)¹

Biologija ir ekologija. Tipiškas kiauninis žinduolis, labai ilgu kūnu, trumpomis kojomis, ilgu kaklu ir maža galva. Kūno ilgis iki 36 cm, aukštis 5–5,5 cm. Kojos penkiapirštės. Uodega trečdalis kūno ilgio. Ausys trumpos ir bukos. Vibrisai labai ilgi. Vasarinis galvos ir kūno viršutinės dalies kailis kaštono rudumo, pilvas baltas arba kreminės spalvos. Žieminis kailis baltas. Jauniklius veda pavasarį, balandžio–gegužės mėnesį. Vados dydis 2–9 (iki 14) jauniklių, priklauso nuo maisto kiekio. Patelės subręsta ir poruojasi nuo 20 d. amžiaus, tačiau embrionų implantacija vyksta tik sekančiais metais. Išgyvena iki 3 metų.

¹ Balčiauskas, L., Trakimas, G., Juškaitis, R., Ulevičius, A., Balčiauskienė, L. Lietuvos žinduolių, varliagyvių ir roplių atlasas. Antras papildytas leidimas. [Atlas of Lithuanian mammals, amphibians and reptiles. 2nd ed]. ISBN 9986-759-07-2. 1999. Vilnius. 120 p.

Gyvena pelkėse, nendrynuose, upių slėniuose, apyežeriuose, miško pakraščiuose, atželiančiose kirtavietėse, mėgsta drėgnas buveines. Minta peliniais graužikais, ypač pelėnais, rečiau paukščiais ir varliagyviais. Trūkstant grobio, žiemą maitinasi dvėseliena.

Populiacijos gausa. 1990–2000 m. buvo aptinkamas visoje Lietuvoje, bet negausus. Pastarąjį dešimtmetį stebėjimų skaičius ir apgyventa teritorija labai sumažėjo. Stebimi pavieniai gyvūnai, naujų duomenų apie vadas nėra, todėl numanomas žymus individų skaičiaus sumažėjimas.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausia grėsmė rūšiai – mitybinė konkurencija su kitais vidutinio dydžio plėšrūnais, mintančiais peliniais graužikais ir dvėseliena (kanadinėmis audinėmis, lapėmis, mangutais). Šermuonėlio mitybinė bazė labai susiaurėjo nykstant svarbiausiam maisto šaltiniui – vandeniniams pelėnams (*Arvicola amphibius*). Šermuonėlius naikina pelėdos ir plėšrieji paukščiai, lapės ir kiti vidutinio dydžio plėšrūnai.

Rūšies būklės pagerinimui būtinas kanadinių audinių, mangutų, lapių ir kiaunių skaičiaus mažinimas.

Numatomas įrašyti į naująjį Raudonosios knygos leidimą, kategorija EN A2ae; C1; D1.

Buveinės tinkamumo įvertinimas būsimos Šiaurinės gatvės (nuo Pramonės g. iki Smėlynės g.) teritorijoje Panevėžio mieste

Lietuvos žinduolių, varliagyvių ir roplių atlaso (Balčiauskas ir kt., 1999) duomenų bazėje yra duomenys, kad šermuonėlis būsimos Šiaurinės gatvės teritorijoje (tiksliau, greta jos esančiame miške) stebėtas A. Alekno 1988 metais. Saugomų rūšių informacinėje sistemoje radavietė žymima RAD-MUSERM043042, buveinė miškas. Nuo to laiko šermuonėlis minimoje teritorijoje stebimas nebuvo.

2018 m. birželio pabaigoje buvo įvertinta, ar minima vieta vis dar tinkama šios rūšies gyvenimui, turint omenyje, kad po 2007 m. radaviečių labai sumažėjo, o tinkamiausios buveinės yra pelkės, nendrynai, upių slėniai, apyežeriai, miško pakraščiai, atželiančios kirtavietės, t.y., drėgnos vietos.

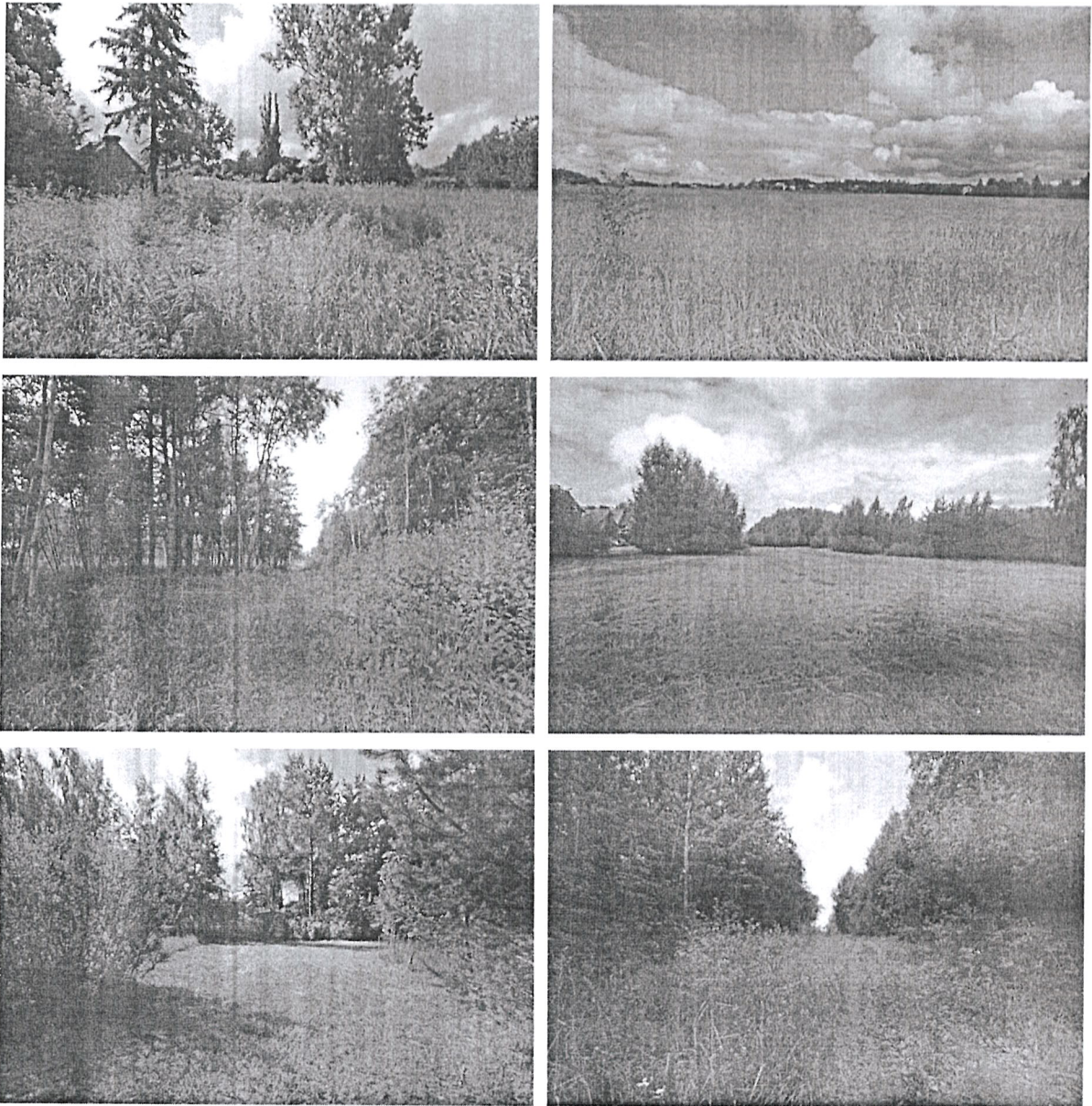
Nustatyta, kad didelė dalis teritorijoje esančių buveinių yra antropogenuota (kiemai, keliai ir kiti objektai – 3 pav.) Šios buveinės šermuonėliui netinkamos, nes trūksta drėgmės ir natūralių slėptuvių. Tokiose buveinėse taip pat trūksta šermuonėliui įprasto maisto – pelinių graužikų ir varliagyvių. Galimybių, kad ši rūšis galėtų gyventi būtent tokioje aplinkoje, nėra. Natūraliausios buveinės teritorijoje – pievos ir medžiais apaugę plotai (4 pav.). Jų plotas nėra didelis, o šermuonėliui tinkamumą riboja drėgnų vietų nebuvimas. Be to, net ir natūralios buveinės teritorijoje yra trikdomos. Jas fragmentuoja keliai (5 pav.), vaikšto žmonės, vedžiomai ir palaidi laksto šunys. Svarbiausias šermuonėliui maisto šaltinis – vandeniniai pelėnai – teritorijoje neaptikti, ir negali gyventi, nes neturi tinkamų buveinių.

Tyrimo metu, 2018 m. birželį, šermuonėlio pėdų teritorijoje stebėta nebuvo. Dėl antropogenizacijos, galimybė teritorijoje panaudoti instrumentinius tyrimo metodus, pvz., automatines kameras, yra nesvarstyta. Tyrimas patikslintas galėtų būti tik žiemą, esant sniego – registruojant pėdas sniege.

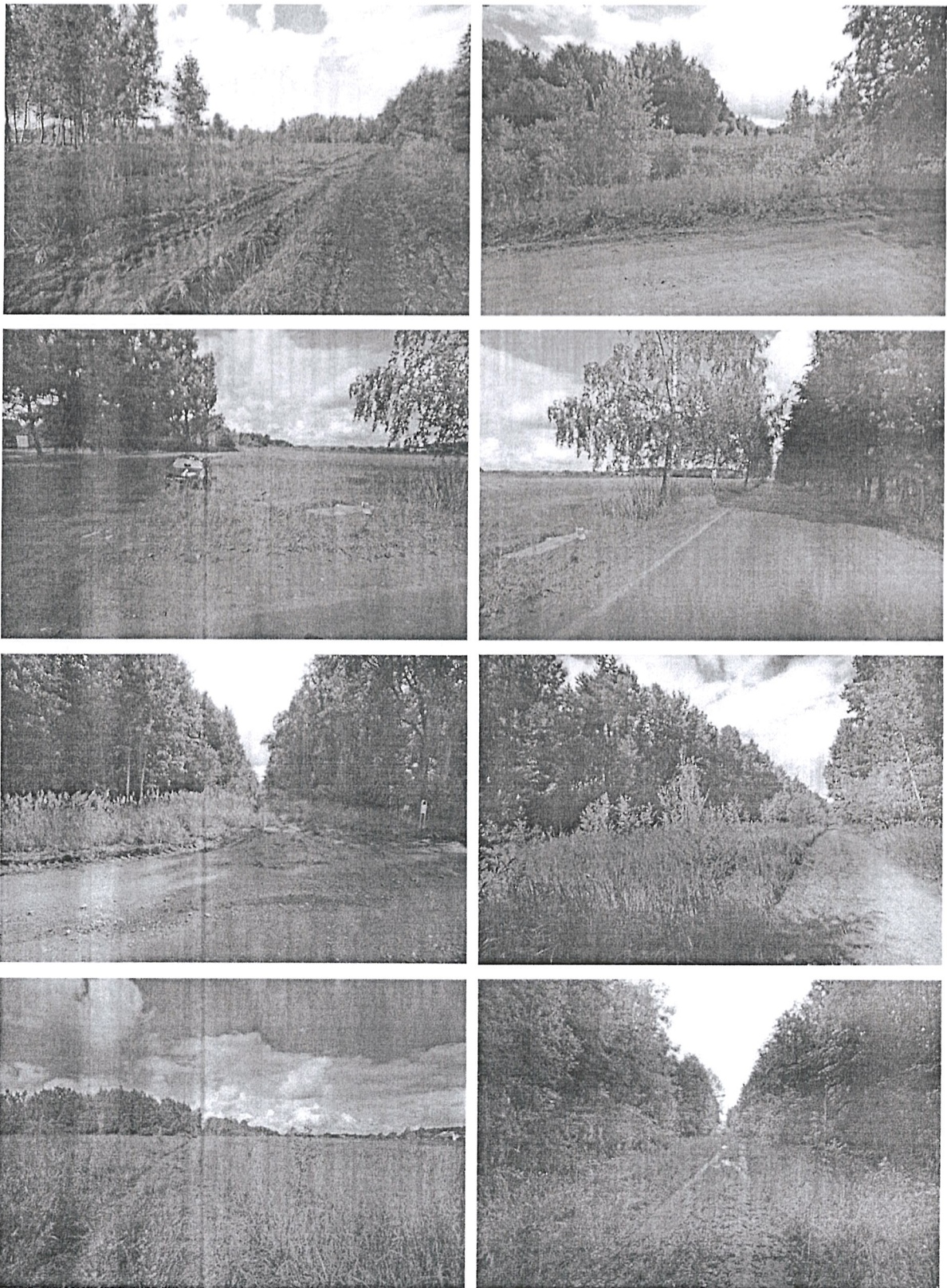
Artimiausia šermuonėlio radavietė, kur gyvūnas buvo stebėtas 2013 m., yra kitoje Panevėžio miesto pusėje, netoli Dembavos. Ši teritorija yra kitokia, joje buveinių struktūra labai palanki – yra vandens (Nevėžio upės patvanka), šlapios paupio pievos ir krūmynai, senieji Dembavos sodai (intensyviai nebeprižiūrimi, apaugę aukšta žole), Ekranų gamyklos ūkiniai pastatai nenaudojami, todėl yra pakankamai natūralių ir antropogeninių slėptuvių (6 pav.).

3 pav. Būsimos Šiaurinės gatvės (nuo Pramonės g. iki Smėlynės g.) teritorijos buveinių struktūra – antropogenizuotos buveinės

4 pav. Būsimos Šiaurinės gatvės (nuo Pramonės g. iki Smėlynės g.) teritorijos buveinių struktūra – natūraliausiasios buveinės

5 pav. Būsimos Šiaurinės gatvės (nuo Pramonės g. iki Smėlynės g.) teritorijos buveinių struktūra – natūralių buveinių trikdymas

Išvada

Reikia pripažinti, kad Rožyne esanti būsimoji Šiaurinės gatvės teritorija per 30 metų po pirmos ir paskutinės šermuonėlio registracijos yra pasikeitusi. Nors mitybinė bazė natūraliausiose teritorijos dalyse – pievose ir medžiais apaugusiose vietose – galėtų būti pakankama, natūralių šlapių buveinių stoka ir trikdymas daro šią teritoriją netinkamą retai plėšriųjų žinduolių rūšiai.

**LIETUVOS HIDROMETEOROLOGIJOS TARNYBA
PRIE APLINKOS MINISTERIJOS
KLIMATOLOGIJOS SKYRIUS**

Biudžetinė įstaiga, Rudnios g. 6, LT-09300 Vilnius, tel. (8 5) 275 1194, faks. (8 5) 272 8874, el.p. lhmt@meteo.lt , www.meteo.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 290743240

VšĮ Pajūrio tyrimų ir planavimo instituto
Direktoriui Feliksui Anusauskui

Į 2015-03-30 sutartį Nr. P6-32 (2015)
ir 2015-03-20 prašymą Nr. S15-076

H. Manto 84, LT-92294 Klaipėda
El. p. info@corpi.lt

PAŽYMA APIE HIDROMETEOROLOGINES SĄLYGAS

2015 m. gegužės 12 d. Nr. (5.58.-9)-B8- 827

Elektroniniu paštu pateikiame Biržų, Dotnuvos, Šiaulių, Vilniaus, Klaipėdos, Kauno, Lazdijų, Raseinių meteorologijos stovių (toliau – MS) ir Panevėžio hidrometeorologijos stoties (toliau – HMS) 2010–2014 m. vėjo greičio (m/s), vėjo krypties (laipsniai), oro temperatūros (°C), bendrojo debesuotumo (balai ir oktantai), santykinės oro drėgmės (%), atmosferos slėgio stoties lygyje (hPa) ir kritulių kiekio (mm) matavimų duomenis.

Biržų MS koordinatės: 56,193191 ir 24,774184, aukštis virš jūros lygio – 60,2 m, barometro aukštis – 61,5 m.

Dotnuvos MS koordinatės: 55,395993 ir 23,866224, aukštis virš jūros lygio – 69,1 m, barometro aukštis – 77,1 m;

Šiaulių MS koordinatės: 55,942222 ir 23,331111, aukštis virš jūros lygio – 105,9 m, barometro aukštis – 107,4 m;

Vilniaus MS koordinatės: 54,625992 ir 25,107064; aukštis virš jūros lygio 162,0 m, barometro aukštis – 155,9 m;

Klaipėdos MS koordinatės: 55,731350 ir 21,091570, aukštis virš jūros lygio – 6,2 m, barometro aukštis – 7,3 m;

Kauno MS koordinatės: 54,883960 ir 23,835880; stoties aukštis virš jūros lygio 76,1 m, barometro aukštis – 77 m;

Lazdijų MS koordinatės: 54,232210 ir 23,510680, aukštis virš jūros lygio – 133 m, barometro aukštis – 133,6 m;

Raseinių MS koordinatės: 55,394569 ir 23,133073, aukštis virš jūros lygio – 110,7 m, barometro aukštis – 110,5 m;

Panevėžio HMS koordinatės: 55,735154 ir 24,417184, aukštis virš jūros lygio – 57,1 m, barometro aukštis – 58,3 m.

Pagal Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos prie AM meteorologinių stebėjimų nuostatus meteorologijos stotyse iki 2011 m. birželio 30 d. visi stebėjimai buvo atliekami kas 3 val. (debesuotumo – ir dabar); kritulių kiekio iki 2012 m. gruodžio 31 d. – kas 6 val. GMT laiku. Vėjo parametrai matuojami 10 m aukštyje.

Vyriausioji specialistė
mob. 8 648 06 311, el. paštas zina.kitriene@meteo.lt

Zina Kitrienė

Originalas nebus siunčiamas.